

Čtenářský deník 2

Geopolitika

ÓTuathail, G. (2002) *Post-Cold War Geopolitics: Contrasting Superpowers in a World of Global Dangers*. In Johnston, R. J., Taylor, P. J., Watts, M. J. (eds.) *Geographies of Global Change. Remapping the World*. 2nd. ed. Oxford: Blackwell, str. 174-189.

stručný obsah článku:

Článek pojednává o vývoji světového politického uspořádání od konce studené války. Nejvíce se autor věnuje kontrastnímu vývoji USA a Ruska a dále odhaluje největší současná globální rizika.

V úvodu se autor věnuje nebezpečí nukleární války mezi tehdejšími největšími světovými mocnostmi USA a Sovětským svazem. Doba tzv. studené války se vyznačuje zbrojením na obou dvou stranách. Obě země disponovaly takovým množstvím jaderných zbraní, že by to stačilo na jejich zničení. Po rozpadu sovětského svazu a následné změně geopolitiky se zdá, že už takové nebezpečí nehrozí. Avšak nemůžeme tvrdit, že v dnešní společnosti rizika pominula, pouze se změnila. Jaderné hlavice či jiné zbraně hromadného ničení se stávají dostupné i pro ostatní státy nebo jiné organizace. Paradoxně zbraně, které měly primárně sloužit k zajištění bezpečnosti se stávají globální hrozbou.

Dále autor odlišuje dva typy geopolitiky a to geopolitiku ortodoxní, která má spíše etnocentrický pohled a hledá komplexnější vizi světové politiky. A geopolitiku kritickou, která užívá tyto koncepty k analýze historie geopolitiky: světový geopolitický řád, technologicko-teritoriální komplexy, geopolitickou ekonomii a geopolitický diskurz.

V následující části autor popisuje tři odlišné geopolitické světy, které se vyvíjely v posledním období. Jedná se o svět meziimperální rivality, svět během studené války a dnešní svět po studené válce.

Dále se autorovi zdá zajímavý vývoj velmocí po konci studené války. Státy nyní už bývalého SSSR postihují ekonomické problémy. Tržní ekonomika poskytla podmínky pro korupci a mafii a umožnila posílení moci a bohatství již bohatých na úkor většiny obyvatelstva, jejichž životní úroveň se propadla. Jediným důvodem, proč je Rusko stále považováno za supervelmoc jsou jeho jaderné zbraně, které stále představují velkou hrozbu. Opak představuje vývoj USA. Tento stát se stal velmocí, která nemá na světě konkurenci. Podle autora je tento stav důsledkem tzv. ocelové trojice, kterou tvoří vojenští představitelé, armádní dodavatelé a konzervativní politici) a která udržuje a stále více navyšuje armádní výdaje.

V závěrečné části autor popisuje současné globální hrozby, které rozděluje do třech částí a to na společensko-environmentální, politicko-ekonomické a katastrofické a následuje diskurz o nich. Dochází k závěru, že bezpečnosti lze dosáhnout jen pokud bude spolupráce na globální úrovni.

komentář:

Článek se mi ve srovnání s ostatními četl poměrně dobře. Myslím si, že zde byl dobře popsán vývoj geopolitiky včetně nástinu možného budoucího vývoje a hrozeb, které mohou nastat.

V článku je také varování před krátkodobým pokrokem, pokud nejme schopni odhadnout jejich dlouhodobý následek - ať už se jedná o jadernou energetiku nebo genetické inženýrství,

vždy bychom měli nejdříve zhodnotit všechny možné následky, které s sebou daný pokrok přinese a teprve až potom v daném výzkumu pokračovat.

Na závěr mám jenom krátkou poznámku k aktuálnosti článku. Článek byl publikovaný v roce 2002 a od té doby se již mnohé změnilo. Jmenovat lze hlavně ekonomický vzestup Ruska v době vlády prezidenta Putina, které si tím pádem polepšilo v mezinárodní konkurenci ostatních států a stává se opět významnou velmocí, jako tomu bylo dříve.

otázky:

Jakou podobu by měla studená válka, kdyby se odehrávala v současné době?

Jak současné velmoci ovlivňují uspořádání světa? Hrají nějakou roli ložiska ropy?

Je vůbec reálná možnost toho, že vypukne jaderná válka, když si všichni její možní aktéři uvědomují důsledky, které by mohla způsobit?

Beck, U. (2004) *Společnost světového rizika znovu: hrozba terorismu*. In Beck, U.: Společnost světového rizika. Sociologické nakladatelství, Praha, str. 294-314.

stručný obsah článku:

Článek je rozdělen do tří kapitol a poukazuje na globální problémy světa a to po útocích 11.září 2001. V první části autor vysvětluje pojem světová riziková společnost, ve druhé se pak zabývá politikou této společnosti, zejména pak hrozbou teroristických útoků a ve třetí nastiňuje metodologické důsledky světové rizikové společnosti pro sociální vědy.

V první části vymezuje společnost tradiční a dává ji do poměru se společností postmoderní, která přináší pro svět riziko. Negativně je zde např. vnímáno to, že globální svět neumí určit přesnou míru zodpovědnosti jednotlivce, státu, protože jednotlivé problémy tvoří spletitý, provázaný uzel.

Dále autor vymezuje hlavní tři druhy konfliktů a konflikty ekologické, konflikty globálního finančního trhu a konflikty globálních teroristických sítí. Ekologická rizika jsou pro všechny lidi dané oblasti téměř stejné, u finančních rizik už tento fakt neplatí. Ekologická a finanční rizika pak nejsou záměrná, zatímco teroristická rizika jsou dána jasným chytěním. Tím, že se USA snaží teroristy zničit, jim vlastně dává to co chtějí - uznává jejich moc. Růst globalizace a technologický pokrok zvyšuje možnosti teroristů a může rozšiřovat jejich pole působnosti. Dále autor píše o tom, že zatímco v 70. letech 20. století bylo hlavní heslo „make love, not war“, dnes by toto heslo mělo znít spíše „make law, not war.“ Tímto se autor snaží narážet na nedostatky neoliberalismu, který autor označuje za „filozofii pro dobré počasí“, a považuje ho za neschopný zaujmout stanovisko v období konfliktů.

V další části se autor věnuje samotným teroristickým útokům a jednotlivým ponaučením z nich a to nejen v návaznosti na jedenácté září. Autor uvádí celkem šest ponaučení.

V závěrečné části se autor věnuje metodologii světové rizikové společnosti. Používá pojmy jako metodologický nacionalismus nebo normativní nacionalismus. Metodologický nacionalismus je spjat s perspektivistou pozorovatele, zatímco normativní nacionalismus se vztahuje k vyjednávacím perspektivám politických aktérů.

komentář:

Článek přináší pohled na současnou situaci ve světě. Jako důležitý mezník je datum 11.září 2001, kdy byl svět svědkem jednoho z největších teroristických útoků. Autor velmi podrobně rozebírá situaci ve světě, která po tomto útoku nastala. Věnuje se hlavně roli USA a kritice neoliberalismu. V článku jsou také naznačena řešení jednotlivých problémů, které autor v nové globalizované společnosti nalézá.

Také autorovo rozdělení všeobecných rizik do tří konfliktních os mi přijde celkem výstižné. Jisté řešení vidí autor v kosmopolitizaci světa. Kosmopolitismus není vázán hranicemi a dochází ke stírání rozdílů mezi národním a mezinárodním.

otázky:

Najde současná společnost účinnou zbraň proti terorismu?

Jaký pohled by byl na terorismus dnes, pokud by neproběhly útoky z 11.září 2001?

Hrozí v současné době nebo blízké budoucnosti teroristický útok České republice (např. v souvislosti s plánovanou výstavbou protiraketové základny)?